

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

# Boom

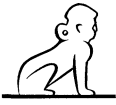
Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, [www.reprorecht.nl](http://www.reprorecht.nl)) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, [www.cedar.nl/pro](http://www.cedar.nl/pro)).

*No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.*

[info@boomamsterdam.nl](mailto:info@boomamsterdam.nl)  
[www.boomuitgeversamsterdam.nl](http://www.boomuitgeversamsterdam.nl)



# Reacties

## Broodnodige polemiek

Gertie F. Bögels

In de rubriek *Verslagen* van het Tijdschrift voor Psychoanalyse 1996, tweede jaargang nummer 1 vindt men het verslag van de studiedag van de NVPA en het NPG over het onderwerp *Recente bevindingen op het gebied van kinderontwikkeling en psychoanalytische theorievorming* van de hand van Margit Deben. Collega Deben parafraseert uit mijn voordracht tijdens deze studiedag het volgende: 'Zij geeft aan grote bezwaren te hebben tegen proeven met spenen met daarin een druksensor waarmee een bandrecorder of dia-projector in werking wordt gezet. Dit type onderzoek, door haar [Bögels] "reductionistisch tel- en meetwerk" genoemd, geeft geen inzicht in de vroegste socio-communicatieve vaardigheden.' En Deben vervolgt: 'Jammer en onnodig is haar polemiserende toon. Niemand beweert immers dat deze niet-analytische research in de plaats zou moeten komen van baby- en gedragsobservatie.' Tot zover het citaat.

Het vergt enige uitleg wanneer men zich moet verdedigen tegen op cruciale punten onjuist weergegeven uitspraken, vooral wanneer men berispt wordt vanwege een 'onnodig polemiserende toon'. Toch wil ik een poging tot correctie maar vooral uitleg, en dan toch vooral polemisch, wagen.

Allereerst is het verre van mij de 'niet analytische' infant-research geen plaats toe te kennen naast de psychoanalytische observatie, dat zou geheel in strijd zijn met de ervaringen van mij en ieder ander die wel eens een internationaal congres over dat onderwerp bezoekt. Op de betreffende studiedag heb ik dan ook onder meer verwezen naar het indrukwekkende en fijnzinnige onderzoek van – de niet-analyticus maar evengoed toch wereldberoemde onderzoeker – Papousek cum suis. Integendeel, daar

past ons analyticici respect, bescheidenheid en een 'open mind'.

Waar ik me echter ernstig en met de grootste kracht tegen verzet is het soort van onderzoek – analytisch en niet-analytisch – waarbij men de normale ontwikkelingsgang nodeloos en meestal ondoordacht verstoort of in gevaar brengt. Hier is polemiek niet 'jammer en onnodig' maar verdient juist hoogste prioriteit. Zo kun je de beroemde masker-proeven van Spitz tegen de achtergrond van de huidige kennis van de baby-ontwikkeling obsoleet noemen. Ook de modernere varianten als de 'still-face'-proeven waarbij men kijkt hoe de baby reageert wanneer de moeder niet gewoon naar hem kijkt of lacht als ze binnenkomt, maar in opdracht van de onderzoeker, een 'bewegingsloos' gezicht opzet- vormen een onnodig geëxperimenteer met een subtiele relatie dat mogelijk meer verstoort dan je lief is. En wat levert dit aan zogenaamd wetenschappelijk feitmateriaal op: dat de baby geleidelijk aan ontrederd raakt en zich vervolgens langere tijd van de moeder afwendt. Er zijn echter schadelijker varianten in zwang. Wanneer het experiment eruit bestaat dat de baby al zuigend aan zijn speen, verbonden met een video-knop, een hem vreemd gezicht kan oproepen in plaats van dat van zijn moeder, dan is men eerder bezig (en als analyticus zeg je dan: op welke gronden dan ook) met het verstoren dan met het onderzoeken van de vroegste moeder-kindrelatie.

Wanneer de – intussen wereldberoemde – analytica Piontelli in haar intra-uterine infant-research via echoscopie, enerzijds aangeeft dat 'voor zover bekend' er geen nadelige gevolgen zijn van echoscopie voor het kind, terwijl er anderzijds in haar verslag te lezen valt hoe men kan zien dat het kind – intra-uterien dus – in een gebaar dat op de subjectieve buitenstaander als radeloos overkomt in de loop van de echo-registratie uiteindelijk zijn handen op zijn oren

## Reacties

legt en – onder de bewonderende bijval van de ‘dove’ en ‘blinde’ toeschouwers – uiteindelijk zijn vingers in zijn oren stopt, dan wordt het tijd dat we ons afvragen of de echoscopie ‘voor zover bekend’ wel zo veilig is. Is het jammer en onnodig polemiserend dit soort van vragen op te werpen? Mij dunkt dat het hoog tijd wordt het enthousiasme over de ongebreidelde technocratie rond het geboorteprocess enigszins te temperen.

In de tweede plaats meent collega Deben dat ik met het soort van onderzoek dat ik heb getypeerd als ‘reductionistisch tel- en meetwerk’ alleen de niet-analytische research zou bedoe- len. Ik moet haar daarin corrigeren. Ook analytici, zoals toch wel bekend is, doen op grote schaal aan dit soort – voor bepaalde vraagstel- lingen nuttig – onderzoek. Alleen ben ik van mening dat grote gebieden van de psychoana-

lytische wetenschap en behandeling zich niet lenen voor deze uniforme methodische bena- dering, en ik ben niet de enige. André Green formuleert het onlangs in zijn wetenschappe- lijke polemieek met Wallerstein onder de titel: *What kind of research for psychoanalysis* in de recente *Newsletter* van de IPA, als volgt: ‘I do not question the necessity for studies based on a significant number of patients to compare what can be observed from the range of con- frontations with experience. But we must also know that the facts that lend themselves to this type of investigation are of limited signifi- cance.’

Een polemiserende toon, dat wel, maar brood- nodig!

Nijmegen, 17 januari 1997